

Д. П. Дубицький, кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Академії митної служби України
С. О. Кравець, курсант факультету
економіки та менеджменту
Академії митної служби України

АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ВІД ПРОЦЕСУ РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ, ЩО ПЕРЕЙШЛО У ВЛАСНІСТЬ ДЕРЖАВИ

У статті проаналізовано економічний ефект від процесу розпорядження майном, що переходить у власність держави. Наведено методика визначення реалізаційної вартості конфіскованого майна.

В статті проведено аналіз економічного ефекта от процесса распоряжения имуществом, которое переходит в собственность государства. Приведена методика определения реализационной стоимости конфискованного имущества.

The economic effect from the process of disposing of property that become the property of the state is conducted in the article. A method for definition of the confiscated property realizable value is provided.

Ключові слова. Конфісковане майно, майно що переходить у власність держави, методика визначення вартості, розпорядження конфіскованим майном.

Вступ. В умовах розвитку ринкових відносин в Україні та її інтеграції до світового співтовариства відбувається збільшення обсягу та видів зовнішньоекономічних операцій. Разом із цим збільшуються і обсяги незаконно переміщуваних товарів, що зазвичай тягне за собою конфіскацію таких товарів. Значні обсяги майна, що вилучають митні органи, свідчать про зростання з кожним роком кількості правопорушень митних правил суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, що, у свою чергу, актуалізує питання вдосконалення митного законодавства країни у сфері розпорядження майном, яке перейшло у власність держави. Поряд із цим доходи від реалізації конфіскованого майна – одне з вагомих джерел поповнення державного бюджету митними органами. Від того, наскільки ефективно проводитиметься розпорядження таким майном, прямо залежать обсяги наповнення бюджету.

Аналіз економічного ефекту від процесу розпорядження майном, що переходить у власність держави, дозволяє виявити проблемні питання та дає підґрунття для прийняття управлінських рішень щодо прискорення мобілізації коштів від реалізації таких товарів, а відповідно, сприятиме підвищенню оперативності надходження коштів до державного бюджету, що обумовлює актуальність теми даної статті.

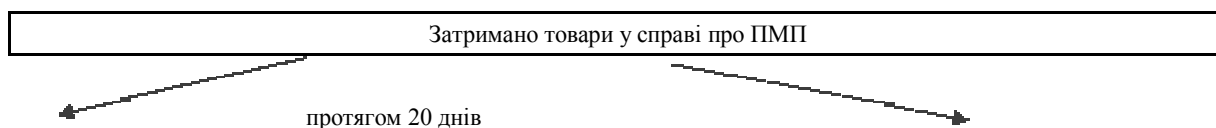
У напрямку визначення проблемних питань щодо майна, яке переходить у власність держави, працювали такі вчені: О. Ветушенко, Г. Галочка, Л. Дорофєєва, А. Бугенко, А. Корж, І. Олександрова та І. Солодченко. Однак, слід відзначити, що проблемним питанням підвищення ефективності розпорядження конфіскованим майном приділено недостатньо уваги з боку вітчизняних науковців.

Постановка завдання. Проаналізувати економічний ефект від процесу реалізації майна, що перейшло у власність держави, та розробити методика визначення реалізаційної вартості конфіскованого майна.

© Д. П. Дубицький, С. О. Кравець, 2012

Результати дослідження. Відповідно до чинного Митного кодексу України, конфіскація є одним з видів стягнень за порушення митних правил. Вона полягає у примусовому вилученні товарів і транспортних засобів та безоплатній їх передачі у власність держави [1]. Конфіскація може застосовуватися незалежно від того, чи є товари чи транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення. Відповідно, конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду. Таким чином, митні органи не займаються власне конфіскацією, а лише вилученням товарів і провадженням у справах про порушення митних правил (ПМП).

Порядок взаємодії органів Державної митної служби України (ДМСУ) та органів Державної виконавчої служби України (ДВСУ) після винесення рішення суду відображено на рис. 1.

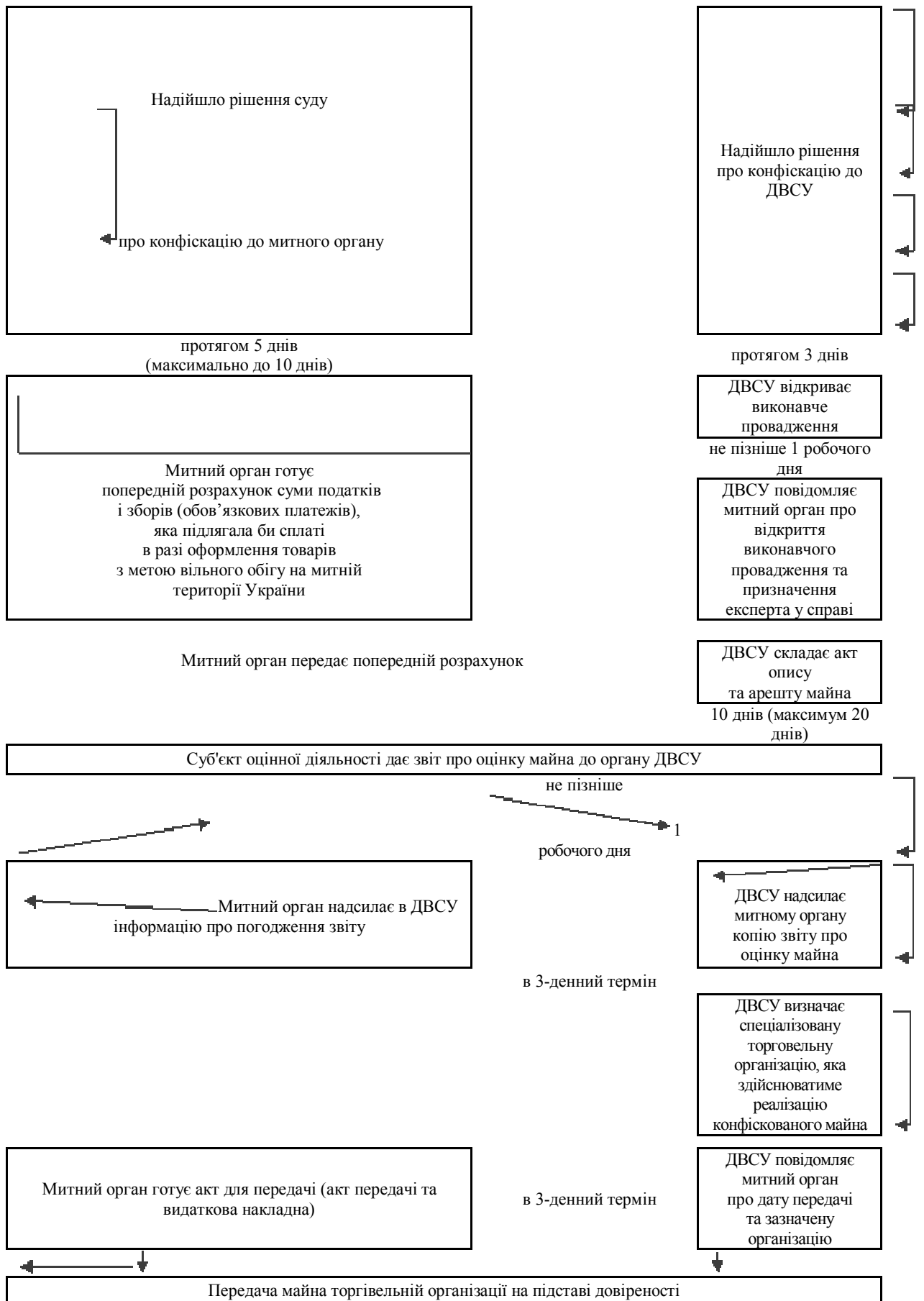

Рис. 1. Порядок передачі митними органами до Державної виконавчої служби України майна, конфіскованого за рішенням суду в реалізацію

Під час передачі конфіскованого майна органам ДВСУ проводиться їх повторна оцінка (попередню оцінку здійснюють митні органи при вилученні та/або зберіганні майна – об'єкта порушення митних

правил). Після проведення такої оцінки вартість товарів узгоджується з митними органами, і в місячний термін такі товари мають бути передано торговельним організаціям для реалізації. Слід зазначити, що митні органи не погоджують оцінку вартість ДВСУ, якщо вона нижча від попередньої оцінної вартості митних органів.

У разі винесення рішення про передачу таких товарів для реалізації через торговельні організації вони передаються підприємствам за встановленою вартістю. Часто на цьому етапі виникає ситуація, за якої вартість відпуску в реалізацію більша за ринкову, а доцільність приймання в реалізацію таких товарів підприємством викликає сумніви.

На даний момент існує порядок додаткової уцінки таких товарів, якщо вони не реалізовані в 60-денний термін. Розмір такої уцінки встановлює спеціальна комісія, він не має перевищувати 20 % від заявленої вартості.

Якщо ж даний товар не реалізовано протягом наступних 30 днів, проводиться додаткова уцінка або товар передається для реалізації за ціною остаточної вартості іншій організації. Проте законодавство не визначило, яким чином здійснюється додаткова уцінка, а також сутність терміна “остаточна вартість” майна.

Для майна, яке передається для продажу через аукціони, існує інший порядок його реалізації, а саме: якщо протягом 30 днів майно не реалізується, або продане в кількості, що не перевищує 30 % його обсягу, воно підлягає уцінці, але не більше ніж на 20 %. Якщо протягом наступних 30 днів після проведення уцінки майно не було продано, воно знімається з аукціонних торгів і комісія приймає рішення про подальше розпорядження таким майном.

Якщо майно не може бути реалізовано, воно підлягає безоплатній передачі шляхом подачі оголошення, а якщо за цим майном ніхто не звернувся у місячний термін – воно підлягає знищенню. Інформація про проведення аукціонів та про безоплатну передачу майна розміщується на офіційному сайті Державної виконавчої служби України.

Аналіз даних про вилучене майно посадовими особами Львівської митниці за період 2008–2010 рр. показав, що на складах наявні значні обсяги залишків такого майна (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура залишків вилученого майна на складському обліку
Львівської митниці 2008–2010 рр.**

Структура майна		2008	2009	2010	Відхилення, %	
					2009/ 2008	2010/ 2009
Вилучене майно, щодо якого немає рішення суду і яке зберігається на складах митниці (тис. грн)	Протягом звітного року	18 159,7	4780,9	10576	-74	121
	Протягом року, що передував звітному року	2195,5	775,8	106,7	-65	-86
	Протягом попередніх років, що передували передньому звітному року	1011,9	2583	1933,5	155	-25
	Усього	21 367,1	8139,7	12 616,2	-62	55
Залишок на складському обліку митниці (тис. грн)		24 618,5	16 240,5	18 645,8	-34	15
Товари, якими не розпорядилася ДВС (тис. грн)		3251,4	8100,8	6029,6	149	-26
Питома вага вилученого майна, щодо якого немає рішення суду, %		86,79	50,12	67,66	X	X
Питома вага товарів, якими не розпорядилася ДВС, %		13,21	49,88	32,34	X	X

Слід зазначити, що чіткої динаміки до збільшення або зменшення обсягів залишків не виявлено. Відповідно, залишки товарів, що обліковуються на початок 2009 р., становили 24 618,5 тис. грн, на початок 2010 р. – 16 240,5 тис. грн, а на початок 2011 р. – 18 645,8 тис. грн.

Найбільша питома вага товарів, які перебувають на складах, припадає саме на товари, щодо яких немає рішення суду. На початок 2011 р. товари на суму 12 616,20 тис. грн “чекають” на вирішення своєї подальшої долі. Ситуація спричинена значними термінами розгляду справ про ПМП і можливістю сторін подавати апеляції до судів вищих інстанцій. Виходом з даної ситуації може бути перегляд термінів, в які судові органи зобов’язані винести рішення з приводу таких товарів і обмеження строку розгляду матеріалів за такими справами. Проте на практиці реалізація таких заходів убачається малоімовірною.

Однак, незважаючи на те, що найбільша частка товарів – це товари, за якими не винесено рішення суду, на початок 2011 р. більше ніж 32 % майна, яке зберігається на складах митниці, – це товари, які вже конфісковано, але якими не розпорядилася ДВСУ. Тобто наявна ситуація, коли митні органи вже юридично не мають відповідати за зберігання такого майна, оскільки воно передане згідно із законодавством до виконавчої служби, а фактично – несуть витрати на зберігання. Такі дії ДВСУ пояснюються відсутністю власних складських приміщень або площ. А найголовнішою проблемою, на нашу думку, є неієднана система реалізації конфіскованого майна. Підтвердженням такого припущення стали

результати аналізу даних про рух конфіскованого майна та обсягів перерахувань коштів до бюджету від його реалізації (табл. 2).

Аналіз показав, що, незважаючи на тенденцію до збільшення надходжень до державного бюджету, обсяги реалізації товарів органами ДВСУ порівняно незначні. Так, показник реалізації конфіскованого майна в період 2008–2010 рр. збільшився з 1,23 % до 15,4 % від загальної їх вартості. Позитивна динаміка реалізації швидкокопсувних товарів Львівською митницею також свідчить про деяке підвищення економічного ефекту від розпорядження майном, що перейшло у власність держави, однак максимальний показник у 7,5 % від вартості усього конфіскованого майна, все ще дуже незначний. Такі результати аналізу дають змогу стверджувати про низьку ефективність спільної діяльності Державної виконавчої служби України та Державної митної служби України у процесі реалізації конфіскованого майна.

Існує ряд причин, чому за достатньо значних обсягів конфіскованого майна відсоток їх реалізації перебуває на низькому рівні. Одна з причин – неефективна політика під час проведення реалізації даних товарів. Вони переважно реалізуються через офіційний сайт Державної виконавчої служби України, і про проведення таких торгів знає обмежена кількість осіб. Відсутність достатньої реклами проведення торгів – один з важливих бар'єрів. У даному напрямку слід істотно змінити підхід. У першу чергу, необхідно створити маркетинговий відділ, який шукав би ринки збуту й оптових покупців для реалізації таких товарів.

Однак основною, на нашу думку, проблемою реалізації конфіскованого майна є його вартість, яка часто буває вищою за ринкову. Такі значні обсяги нереалізованого майна свідчать про недосконалість існуючої схеми, за якою проводиться оцінка конфіскованих товарів та ціноутворення його реалізації. Часто трапляються випадки, коли навіть з урахуванням майбутніх уцінок вартість майна буде вищою за ринкову. Переважно органи ДВСУ відмовляються приймати такі товари в реалізацію і наполягають на його знищенні. Митні органи, із свого боку, не можуть знизити вартість, яка була попередньо визначена. Така ситуація потребує впровадження нової системи оцінки конфіскованого майна, яка спрямована підвищити ефективність механізму розпорядження таким майном.

Таблиця 2

Обсяги реалізації конфіскованих Львівською митницею товарів за 2008–2010 рр.

Показники			2008	2009	2010	Відхилення, %		
						2009/ 2008	2010/ 2009	
Конфіковано товарів за рішенням суду (тис. грн)			11 834,50	12 989,70	12 942,60	10	0	
Перераховано до держбюджету (тис. грн)	Органами ДВСУ	Майно, конфісковане в поточному році	146,00	214,60	797,60	47	274	
		Податків та зборів	0,00	231,30	1161,90	–	402	
		Усього	146,00	445,90	1959,50	205	339	
		Питома вага в сумі всього конфіскованого майна, %	1,23	3,43	15,14	X	X	
	Митними органами (швидкокопсувні товари та майно, яке підлягає поверненню за рішенням суду, але власник не звернувся)	За товари	266,10	364,70	654,20	37	79	
		Загальна сума податків та зборів	227,40	231,10	322,70	2	40	
		Усього	493,50	595,80	976,90	21	64	
		Питома вага в сумі всього конфіскованого майна, %	4,17	4,59	7,55	X	X	
	Усього перераховано до державного бюджету (тис. грн)			639,50	1041,70	2936,40	63	182
	Відсоток платежів від конфіскованого майна, які надходять до бюджету, %			5,40	8,02	22,69	49	183

Відповідно, обчислюючи реалізаційну вартість товарів, доцільно враховувати принцип заміщення, що передбачає врахування поведінки покупців на ринку, яка полягає в тому, що за придбання майна не сплачується сума, більша від мінімальної ціни майна такої ж корисності, яке продається на ринку.

Оскільки держава при конфіскації отримує дані товари безкоштовно, то фактична собівартість таких товарів дорівнює нулю. Фактичні витрати в даному випадку нараховуються під час визначення вартості товарів, тобто плата експертним організаціям, а також плата за зберігання таких товарів або, якщо вони взагалі не реалізуються, то ще і витрати на їх знищення. Таким чином, в інтересах держави отримання коштів на покриття цих витрат і водночас усіх податків та зборів, які нараховувались на певну митну вартість цих товарів.

Відповідно, як пропозиція є запровадженням методу переоцінки товарів, згідно з яким ціну реалізації конфіскованого майна можна підрахувати за такою формулою:

$$ЦР = РВ \times K_n,$$

де $ЦР$ – ціна реалізації конфіскованого майна, грн;

$РВ$ – ринкова вартість майна, визначена за допомогою методів, які законодавчо встановлені національними стандартами оцінки майна, грн;

K_n – коефіцієнт приведення, часток од. Цей коефіцієнт може бути встановлено експертним шляхом у чітко регламентованому діапазоні, верхня межа якого дорівнює одиниці, а нижня розраховується за такою формулою:

$$K_n = \frac{ПП + ВЗО}{РВ} = \frac{ІМ + АП + ПДВ + ВЗ + ВО}{РВ}$$

де $ПП$ – податкові платежі, які необхідно сплатити під час перетину майном кордону України, грн;

$ВЗО$ – витрати на зберігання та оцінку вилученого та конфіскованого майна, грн;

$ІМ$ – імпортне мито, грн;

$АП$ – акцизний податок, грн;

$ПДВ$ – податок на додану вартість, грн;

$ВЗ$ – витрати на зберігання вилученого та конфіскованого майна, грн;

$ВО$ – витрати на послуги незалежного оцінювання, грн.

Значення верхньої межі значень коефіцієнта обумовлена тим фактом, що немає сенсу продавати конфісковане майно за ціною, що перевищує його ринкову вартість. Щодо нижньої межі, то, на нашу думку, ціна реалізації обов'язково має покрити ті витрати, яких зазнала держава в особі Державної митної служби України та Державної виконавчої служби України, а також забезпечити сплату в повному обсязі всіх необхідних податкових платежів, які підлягають до сплати під час перетину майном державного кордону України. Слід також зазначити, що при встановленні значення коефіцієнта приведення слід дотримуватися такої вимоги:

$$ЦР + ВМК \geq РВ,$$

де $ВМК$ – митна вартість конфіскованого майна, яка була заявлена його власником під час перетину майном кордону України, або середня вартість майна на закордонному ринку, грн.

Обов'язковість виконання вищенаведеної вимоги зумовлена необхідністю виключити можливість використання тінювих схем імпорту товарів в Україну із заниженням митних платежів. Так, імпортер під час порушення митних правил може одразу відмовитися від свого майна, а потім викупити його за заниженими цінами на аукціоні чи в уповноваженого торговельного підприємства. А якщо сума ціни реалізації конфіскованого майна та витрачених коштів власником під час придбання перевищуватиме ринкову ціну, то власнику буде невигідно купувати таке майно та нести додаткові витрати.

Якщо ринкову вартість ($РВ$) не можливо визначити за аналогами на вітчизняному ринку, то вона визначається за аналогами на закордонному ринку з урахуванням витрат на доставку та витрат на сплату митних платежів.

Висновки. Проведений аналіз показав наявність значних залишків на складах митниць. Найбільша частка товарів, які зберігаються на складах, – це товари, щодо яких не винесено рішення суду, а також товари, які вже конфісковано, але якими не розпорядилася ДВСУ. Економічний ефект від процесу розпорядження майном, що перейшло у власність держави, низький і потребує впровадження заходів щодо його підвищення. Використання запропонованого у статті методу визначення реалізаційної вартості майна, що перейшло у власність держави, має підвищити економічний ефект процесу розпорядження конфіскованим майном, а також забезпечити покриття поточних видатків на зберігання конфіскованих товарів, так і сплату всіх податків та зборів, які повинні бути перераховані до державного бюджету.

Література

1. Митний кодекс України від 11.07.2002 № 92-IV р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=92-15>.

2. Про затвердження Порядку організації митних аукціонів, реалізації товарів і транспортних засобів на митних аукціонах, товарних біржах або через підприємства торгівлі, а також розпорядження окремими видами товарів, що не підлягають реалізації: Постанова КМУ від 26.04.2003 р. № 607 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=607-2003-%EF>.

3. Про затвердження Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби : Постанова КМУ від 11.07.2002 р. № 985 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=985-2002-%EF>.

4. Про порядок обліку, зберігання, оцінки вилученого митними органами майна, щодо якого винесено рішення суду про конфіскацію, передачі цього майна органам державної виконавчої служби і розпорядження ним : Постанова КМУ від 26.12.2001 р. № 1724 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1724-2001-%EF>.

5. Про Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним : Постанова КМУ від 25.08.1998 р. № 1340 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1340-98-%EF>.

6. Про затвердження Технологічної схеми обліку, зберігання, оцінки товарів, вилучених згідно протоколів про порушення митних правил, переданих митниці на зберігання, конфіскованих та таких, від яких відмовився власник на користь держави і розпорядження ним : наказ Львівської митниці від 31.05.2010 р. № 416 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ligazakon.lviv.ua>.